

Zajęcia 7

Reakcje utleniania i redukcji (redox)

Reakcje chemiczne w których substraty (substrat) zmieniają swoją elektrowartościowość tak że produkty (produkt) posiadają inną elektrowartościowość nazywamy reakcjami redox. W reakcjach redox elektrowartościowość substratów jak i produktów może być:

- dodatnia (+) kationy,
- ujemna (-) aniony,
- zerowa (0) wolne atomy lub cząsteczki.

Jeżeli atom (cząsteczka) który zawsze ma elektrowartościowość zero straci lub zyska elektrony staje się jonem. Jeżeli atom lub jon straci elektrony (elektron) staje się jonem dodatnim, a proces określany jest jako **utlenianie**, czyli zwiększanie elektrowartościowości dodatniej. Jeżeli atom lub jon zyskuje elektrony (elektron) staje się jonem ujemnym, a proces określany jest jako **redukcja**, czyli zwiększanie elektrowartościowości ujemnej. W czasie reakcji redox **jednocześnie** jeden ze substratów utlenia się (traci elektrony), a inny substrat redukuje się (zyskuje elektrony). Reakcje redox szczególnie uwidaczniają się w procesach życiowych np. oddychanie, poruszanie się, itp. Również w przyrodzie nieożywionej spotyka się reakcje redox np. korozja, pasywacja patynowanie.

Korozja to proces w którym metal, najczęściej żelazo, pod działaniem tlenu i wody pokrywa się warstwą brązowej rdzy czyli uwodnionego wodorotlenku żelaza.

Pasywacja to pokrywanie się metalu np. glinu cienką i szczelną warstwą tlenku tego metalu na skutek działania powietrza lub stężonego utleniającego kwasu.

Patynowanie to pokrywanie np. metalu (miedzi) związkiem chemicznym na skutek działania powietrza wody i dwutlenku węgla (miedź pokrywa się zielonkawym nalotem chroniącym głębsze warstwy metalu przed dalszym utlenianiem).

Szereg aktywności metali.

Wszystkie metale można uszeregować biorąc pod uwagę ich szybkość reakcji z kwasami rozcieńczonymi, lub stężonymi. Taki szereg nazywamy szeregiem aktywności metali. Najbardziej aktywne to metale nieszlachetne - reagujące i wypierające z rozcieńczonych kwasów wodoru. Najmniej aktywne to metale szlachetne – nie reagujące z rozcieńczonymi kwasami i nie wypierające z tych kwasów wodoru. W szeregu aktywności metale ułożone są tak, że metal bardziej aktywny jest po lewej stronie metalu mniej aktywnego. Takie ułożenie wynika z faktu że metal bardziej aktywny (mniej szlachetny) wypiera metal mniej aktywny (bardziej szlachetny) z roztworów jego soli.

Doświadczenie 1. Kwasy utleniające

Odczynniki: Cu, Fe, Al, HNO₃ stęż., H₂SO₄ stęż.

Sprzęt laboratoryjny: statyw na probówki, probówki, palnik, cylinder 10cm³

Statyw na probówki umieszczamy pod digestorium. W statywie umieszczamy 6 probówek w dwóch rzędach po 3 sztuki. Do pierwszego rzędu nalewamy do każdej probówki, przy pomocy cylindra miarowego na 10cm³, około 1cm³ stężonego kwasu siarkowego(VI), a do drugiego rzędu analogicznie stężonego kwasu azotowego(V). Do pierwszej probówki w każdym rzędzie dodajemy kilka niewielkich kawałków glinu, do drugiej probówki w obu rzędach kilka niewielkich kawałków żelaza a do trzeciej probówki kilka niewielkich kawałków miedzi. Obserwujemy i notujemy efekty reakcji, a pozostałość po reakcjach **wylewamy do zlewu pod digestorium** i tam także probówki myjemy (**uwaga na oczy - stężone kwasy**).

Piszemy i uzgadniamy równania reakcji redox.

Doświadczenie 2. Reakcje redox

Odczynniki: FeSO_4 , H_2O_2 , KMnO_4

Sprzęt laboratoryjny: statyw na probówki, probówki, pipeta

Do dwóch probówek nalewamy kolejno do pierwszej 1cm^3 FeSO_4 , do drugiej 1cm^3 H_2O_2 .

Następnie dodajemy kroplami KMnO_4 , aż do widocznej zmiany.

Po obserwacjach piszemy i uzgadniamy równanie reakcji chemicznej.

Doświadczenie 3

Odczynniki: $\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3$, NaAsO_2 , I_2 .

Sprzęt laboratoryjny: statyw na probówki, probówki, pipeta

Do dwóch probówek nalewamy kolejno 1cm^3 $\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3$, a do drugiej 1cm^3 NaAsO_2 . Następnie dodajemy kroplami I_2 , aż do widocznej zmiany.

Po obserwacjach piszemy i uzgadniamy równanie reakcji chemicznej.

Doświadczenie 4

Odczynniki: $\text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7$, KI , 2M HCl

Sprzęt laboratoryjny: statyw na probówki, probówki, pipeta

Do probówki nalewamy roztworu 1cm^3 $\text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7$ i zakwaszamy kilkoma kroplami HCl .

Następnie dodajemy po kropli do widocznej zmiany roztwór KI .

Po obserwacjach piszemy i uzgadniamy równanie reakcji chemicznej.